

วัดน้อยนางหงส์

๑. ประวัติสังเขป

การเล่าประวัติวัดน้อยนางหงส์ ไม่มีหลักฐานแน่นอน แต่เก็บใจความจากการที่หลวงปู่ท่านเคยคุยให้ฟังแล้วนำมาประมวลเป็นประวัติขึ้น ซึ่งมีความเป็นมาว่า วัดน้อยนางหงส์ เริ่มสร้างเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด คาดว่าประมาณ พ.ศ. ๒๓๕๐ ในปลายรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระอาจารย์ปิ่น (ไม่ ปรากฏฉายา) เป็นพระลูกวัดแห่งสำนักวัดดาวดึงษารามได้มาซื้อที่ดินของชาวสวนผู้หนึ่งในราคา ๓๐.๐๐ บาท (สามสิบบาท) แล้วได้เริ่มสร้างเป็นสำนักที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นที่อยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ เพราะเห็นว่าเป็นที่เงียบสงบ ประกอบกับมีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง ในเรื่องนี้ หลวงปู่ท่านคาดว่า นายน้อย นางหงส์ ได้เป็นผู้ออกทุนทรัพย์ให้สร้างเป็นวัดขึ้น หรืออาจเป็นเจ้าของที่ดินก็ได้ ซึ่งก็เป็นเพียงการคาดคะเนเท่านั้น

วัตถุประสงค์ในการที่ท่านอาจารย์ปิ่น มาซื้อที่ดิน สร้างสำนักแห่งนี้ขึ้นนั้น คิดว่าท่านอาจารย์ปิ่นท่านคงจะเห็นว่า

ก. สถานที่แห่งนี้อยู่กลางป่าลึก สงบสงัด และเห็นว่ามีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง (ต้นโพธิ์นี้คาดว่าคงจะเป็นต้นที่อยู่ริมคลองบางอีขัน มุมเขตด้านตะวันตกเฉียงใต้ปัจจุบัน) โดยจะสร้างให้เป็นที่สำหรับอยู่ปริวาสกรรมปฏิบัติวิปัสสนาสำหรับพระสงฆ์ขึ้น

ข. ในบางโอกาสสถานที่แห่งนี้ยังเป็นที่พักของพวกโสเภณีทจริตมิฉฉาชีพ อีกด้วย ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ คงจะไม่ค่อยมีผู้คนพลุกพล่านมากนัก และการที่ผู้คนไม่ค่อยสัญจรไปมาพลุกพล่านนี้เองเป็นเหตุทำให้สงบ สงัด สมควรที่จะเป็นที่อยู่ปริวาสกรรมและปฏิบัติวิปัสสนาของพระสงฆ์อย่างยิ่ง (หลวงปู่ท่านเล่าว่า ท่านเคยได้ทราบภายหลังเวลา ๔ โมงเย็นแล้ว บริเวณแถบนี้แทบจะไม่มีคนเดินเลย เพราะเปลี่ยวมาก)

ค. ปรากฏจากการรวบรวมอันเป็นสัพพะยาเยแก่พระสงฆ์ ผู้มุ่งความสงบและบำเพ็ญสมณธรรมอันควรแก่สมณภาวะอย่างยิ่ง

ตามประเพณีนิยม การสร้างวัดในสมัยโบราณแต่เก่าก่อนนั้นมักจะปรารถนาเหตุหลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม ประเพณีการสร้างวัดนั้น ถือว่าเป็นบุญกุศลสูงสุด เพราะใช้เป็นที่อบรมบ่มนิสัยกุลบุตรให้เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ในสังคมไทยที่แท้จริง ซึ่งการอบรมบ่มนิสัยนั้นจะโดยวิชาการประเภทใดประเภทหนึ่งก็ตาม ก็ถือว่าได้มาจากวัด มีความผูกพันนี้เองทำให้คนติดวัดเอาใจใส่วัดฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าการสร้างวัดนั้นมีวัตถุประสงค์ที่พอประมวลได้ดังนี้

๑. ผู้มีทุนทรัพย์มากมาย ประสงค์จะบำเพ็ญกุศลสาธารณะจึงสร้างวัดขึ้น เพื่อให้เป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณร และประชาชนจะได้อาศัยวัดเป็นที่ประกอบการกุศลต่างๆ ตามกาลโอกาส

๒. ตามปกติคนไทยที่นับถือพุทธศาสนา ถือว่าวัดเป็นที่รวมของบรรดากิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่นเป็นที่ประชุม เป็นศาลาประชาคม เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากถือว่าเป็นของกลางชุมชน และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย

๓. ตระกูลใหญ่ๆ ที่มีสมาชิกของตระกูลมากมาย ประสงค์จะให้มีศูนย์กลางประจำวงศ์ตระกูลของตน จึงได้สร้างวัดขึ้นเพื่อ

๓.๑ ให้ลูกหลานซึ่งเป็นสมาชิกของตระกูลได้ใช้เป็นที่พักผ่อนของบรรดาสมาชิกของวงศ์ตระกูล และบุคคลทั่วไป

๓.๒ เป็นวัดประจำตระกูลโดยถือว่าบรรพบุรุษเป็นผู้สร้าง ลูกหลานช่วยบำรุงในโอกาสต่อมา

๓.๓ เป็นศูนย์กลาง สำหรับลูกหลานได้มาใช้เป็นที่สำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามโอกาสเทศกาลต่างๆ

๓.๔ เป็นการประกาศเกียรติคุณของวงศ์ตระกูล

๓.๕ เป็นการสั่งสมบุญบารมีของหัวหน้าวงศ์ตระกูล

๔. เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน ซึ่งประชาชนทุกสารทิศ สามารถใช้เป็นที่ประกอบกิจกรรมได้ กิจกรรม เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นสาเหตุแห่งการสร้างวัด แต่การสร้างวัดน้อยนางหงษ์ ดูจะมีวัตถุประสงค์ต่างจากที่กล่าวมา กล่าวคือ ท่านผู้สร้างวัตถุประสงค์จะเป็นที่อยู่ปริวาสกรรม และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสำหรับพระสงฆ์เท่านั้น ดังนั้นวัดจึงมาตั้งอยู่กลางป่าลึกกรกชฎี ยากแก่การสัญจรไปมาของประชาชน

๒. นามเหตุ และปฐมเจ้าอาวาส

เสนาสนะแห่งนี้ เมื่อสร้างขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ท่านผู้มีศรัทธาบริจาคทุนทรัพย์สร้างวัด หรือเจ้าของที่ดิน คือ นายน้อย นางหงษ์ วัดจึงได้ชื่อว่า “วัดน้อยนางหงษ์” ตามชื่อของสองสามีภรรยาชาวสวน และหลังจากได้สร้างวัดแล้ว ท่านอาจารย์ปิ่น ในฐานะผู้ก่อตั้งวัดจึงได้เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก โดยเป็นผู้ควบคุมดูแล และปกครองพระสงฆ์ที่มาอยู่ในวัดตั้งแต่นั้นมา

หลังจากนั้น อีกนานเท่าไรไม่ปรากฏเป็นหลักฐานแน่นอนท่านได้กลับไปอยู่วัดดาวดึงษารามอีก ทั้งนี้เนื่องจาก :

๒.๑ ความประพฤตินอกกริตนอกรอยฝ่าฝืนพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ที่อยู่ภายในวัด โดยพระภิกษุที่มาอยู่ภายในวัดนั้นได้ประพฤตินอกกรรมนอกวินัย เสพของมีนเมา เล่นการพนัน ตั้งช่อกโจร เป็นต้น ซึ่งท่านไม่สามารถว่ากล่าวตักเตือนได้ ผลที่สุดท่านเกิดความเบื่อหน่าย จึงได้หนีกลับมาอยู่วัดดาวดึงษารามตามเดิม

๒.๒ ความเสื่อมโทรมของวัดเอง เมื่อพระภายในวัดประพฤตินอกกริตนอกขอบ ผิดธรรมวินัยต่างๆ อันไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนแล้ว วัดก็ขาด การเอาใจใส่บำรุง จึงทำให้วัดเสื่อมโทรม ที่สุดกลายเป็นวัดร้างไปโดยปริยาย

เมื่อท่านได้กลับไปอยู่ที่วัดดาวดึงษารามแล้ว ก็ได้เห็นความประพฤติไม่เหมาะสมของพระวัดดาวดึงษาราม เช่นเดียวกับที่ท่านประสบที่วัดน้อยนางหงษ์อีก จึงเกิดความเบื่อหน่าย ออกจากวัดดาวดึงษารามไปอีก และได้ทราบว่าท่านได้ไปอยู่ทางวัดเขาสมอคอน อำเภอท่าเรือ จังหวัดลพบุรี ต่อมาท่านได้เกิดสัญญาวิปัสสนาขึ้น และได้หายสาบสูญไปแต่นั้นมา

การที่ท่านอาจารย์ปิ่น เกิดสัญญาวิปัสสนาขึ้น อาจจะเป็นเพราะท่านมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะเห็นพระมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นที่เคารพ เป็นที่ศรัทธาปลาหะของชาวบ้านจนถึงกับออกจากวัดดาวดึงษารามมาหาที่สร้างวัดใหม่เพื่อให้เป็นที่อยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ และเมื่อได้หาที่ได้ตามประสงค์แล้ว พระที่มาอยู่ไม่เป็นไปตามความตั้งใจของท่าน จนท่านระอา ต้องกลับไปอยู่วัดดาวดึงษารามอีกและเมื่อกลับไปอยู่ที่วัดดาวดึงษารามแล้ว ก็ยังได้พบเห็นอาจารย์ไม่ตีต่างๆ จะได้พบเห็นความประพฤติเรียบร้อยของพระสงฆ์ ด้วยความคิดอยู่อย่างนี้ จนทำให้เกิดอาการสัญญาวิปัสสนาขึ้นดังกล่าว

๓. บริเวณ และที่ตั้งวัด

วัดน้อยนางหงษ์ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๔๖ แขวงบางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ เป็นวัดราษฎร์ ชนิด พัทธสีมา เดิมมีเนื้อที่ ๗ ไร่ ๓ งาน มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ จรดลำรางคันระหว่างที่วัดกับที่ของท่านขุนเผดิมระบิล (ชัย ปัทมะสังข์) ต่อมา ทายาทของท่านขุนเผดิมระบิล ได้ถวายที่ดินกับวัด

ด้านเหนือ   เพิ่มเติมอีก ๒ งาน ๔๔ วา จึงทำให้วัดมีที่เพิ่มอีก รวมเป็น ๘ ไร่ ๑ งาน ๔๔ วา โดยทิศเหนือจรดลำรางคลองบางยี่ขัน

ทิศตะวันออก   จรดลำรางแยกคลองบางยี่ขัน ซึ่งอ้อมเขตวัดไปทางทิศเหนือตลอดเขตวัด

ทิศใต้   จรดคลองบางยี่ขัน ซึ่งตรงออกไปบางบำหรุ

ทิศตะวันตก   จรดที่ดินของนายพยุง น้อยไปตี ตลอดแนว

๔. เสนาสนะ ขอบจัดแยกเป็นลำดับ ๓ ระยะด้วยกัน คือ

๔.๑ ระยะแรก เป็นระยะที่ก่อตั้ง เข้าใจว่าคงจะกระจัดกระจายอยู่ภายในที่ดินของวัด ไม่เป็นหมวดหมู่ วัดนี้เดิมเป็นวัดวิปัสสนา กุฎิ อาจจะมีกระจัดกระจายตามแบบฉบับของกุฎีวิปัสสนาทั่วไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้พระที่อยู่ในวัดคลุกคลีกัน เสนาสนะตามรูปนี้ ต่อมาได้กลายเป็นที่ช่องสุ่มของพวกมิชชันนารี โดยพระที่มาอยู่ต่างไม่ประพฤติปฏิบัติในศีลาจารวัตร อันเป็นเหตุให้ท่านอาจารย์ปิ่น ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสหนีกลับไปอยู่ที่วัดดาวดึงษารามตามเดิม เนื่องจากไม่พอใจการประพฤติปฏิบัติของพระภายในวัด เมื่อพระอาจารย์ปิ่น ไม่อยู่เช่นนี้จึงทำให้วัดกลายเป็นวัดร้างไป เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ ในระยะนี้เข้าใจว่า คงจะได้มีการสร้างอุโบสถขึ้นมาแล้ว แต่คงเล็ก และเมื่อไม่มีผู้ใดอยู่ดูแลจึงทำให้ทรุดโทรมลงไป

๔.๒ ระยะที่สอง เป็นระยะที่ฟื้นฟูวัดใหม่ โดยพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี ซึ่งเป็นจีนแคะ มีอาชีพ เป็นพ่อค้ามาพบเข้า จึงได้ปฏิสังขรณ์วัดขึ้นมาใหม่ ทำให้เป็นวัดที่สมบูรณ์ขึ้น โดยได้นิมนต์ท่านอาจารย์แยม (จากวัดสามกุกุฎิ ปัจจุบันชื่อว่า วัดอมรคีรี) มาอยู่ดูแลวัดและสร้างอุโบสถใหม่ขยายให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม และได้ย้ายเสนาสนะมาไว้ด้านเหนืออุโบสถทั้งหมด ซึ่งเสนาสนะที่ได้ย้ายมานั้นคงจะไม่ได้รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนดังปัจจุบันคงกระจัดกระจายอยู่เป็นหลังๆ เช่นเดิม เพียงแต่ย้ายจากที่กระจัดกระจายตามบริเวณต่างๆ มารวมไว้ทางด้านเหนืออุโบสถเท่านั้น

ก. เกี่ยวกับพระอุโบสถที่พระยาโชฎีกกราชเศรษฐีได้สร้างขึ้นมานั้น ท่านได้จัดสร้างอนุสรณ์ประจำอาชีพของท่านคือ ทำรูปเรือสำเภาปูนปั้นขึ้นที่หน้าบันอุโบสถ และในบริเวณวัด ท่านก็ได้นำหินที่ใช้ถ่วงท้องเรือสำเภาที่เรียกว่า อับเฉาเรือ ซึ่งนำมาจากเมืองจีนมาไว้ในบริเวณวัดนี้มาก เพื่อใช้เป็นประโยชน์แก่ทางวัดใช้ปูถนนและสิ่งก่อสร้างภายในวัดเป็นต้น

ข. ในระยะที่พระยาโชฎีกกราชเศรษฐีได้มาบูรณะวัดขึ้นใหม่นี้ หลังจากที่ได้บูรณะแล้ว ได้นิมนต์ท่านอาจารย์แยม มาเป็นเจ้าอาวาสซึ่งวัดก็ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาโดยลำดับและได้มีการทอดกฐินทุกปี โดยพระยาโชฎีกกราชเศรษฐีเป็นผู้จบกฐินทุกปีตลอดมา ทำให้ฐานะของวัดดีขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะมีผู้อุปถัมภ์วัดเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่

๔.๓ ระยะที่สาม เป็นระยะที่พระครูอนุกูลพิทยา (แสง อินทสุโร) เป็นเจ้าอาวาสได้ทำการรวบรวมเสนาสนะที่กระจัดกระจายกันอยู่ให้เข้ามาอยู่รวมกันเป็นหมวดเป็นหมู่ ซึ่งคาดว่าจะกระทำเป็น ๒ ระยะ คือระยะแรก เป็นระยะที่ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นต้นมา ได้มีการรื้อเสนาสนะที่กระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณวัดนำมาปลูกอยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่คณะ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ และสะดวกต่อการดูแลพระภิกษุสามเณรภายในวัด

ระยะปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมา ได้มีการรื้อเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม อันได้แก่หมู่กุฎิทั้งหมด ได้มีการรื้อแล้วสร้างใหม่ทั้งหมด ดังปรากฏในปัจจุบันนี้

๕. ลำดับเจ้าอาวาส

ในการเขียนเรื่องลำดับเจ้าอาวาสวัดน้อยนางหงษ์นี้ มีความลำบากใจมากเกี่ยวกับ ปี พ.ศ. ที่บรรดาอดีตท่านเจ้าอาวาสเหล่านั้นดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่ เพราะไม่ปรากฏหลักฐานอะไรเลย นอกจากจะได้ทราบจากเวรียนถามหลวงปู่พระครูอนุกุลพิทยา ซึ่งท่านจะเล่าให้ฟังในบางครั้ง บางคราวว่าเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ แต่ไม่ทราบ พ.ศ. ที่แน่นอน ฉะนั้น พ.ศ. ที่ระบุนานี้ เป็นการคาดคะเนตามเหตุการณ์ แต่อาจจะคลาดเคลื่อนบ้าง ที่ต้องการระบุ พ.ศ. ไว้นี้ก็เพื่อต้องการจะรักษาประวัติของวัดไว้ ขอได้โปรดเข้าใจตามนี้ด้วย

๑. พระอาจารย์ปิ่น เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่เริ่มก่อสร้างวัดราว พ.ศ. ๒๓๕๐ เศษ ไม่ทราบว่าเป็นอย่างที่ปีจึงได้หนีกลับไปอยู่ที่วัดดาวดึงษารามตามเดิม ต่อมาวัดนี้จึงกลายเป็นวัดร้าง

๒. พระอาจารย์แย้ม (ไม่ทราบ พ.ศ.) แต่เข้าใจว่าเป็นเจ้าอาวาสจนถึงมรณภาพ ราว พ.ศ. ๒๓๙๕

๓. พระอาจารย์รอด เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๓ รวมระยะเวลา ๓๖ ปี และดูเหมือนว่าอุโบสถจะเสร็จเรียบร้อยในสมัยของท่าน

๔. พระอาจารย์ริด ย้ายจากวัดบางยี่ขันไปเป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ปีขาล พ.ศ. ๒๔๓๓ ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ รวมระยะเวลาเป็นเจ้าอาวาส ๑๓ ปี

๕. พระอาจารย์ชม เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้ลาสิกขาเมื่อเป็นเจ้าอาวาสได้ ๕ พรรษา

๖. พระอาจารย์แพ เป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ รวมระยะเวลาเป็นเจ้าอาวาส ๘ ปี

๗. พระครูอนุกุลพิทยา (แสง อินทสโร) เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๑ รวมระยะเวลาเป็นเจ้าอาวาส ๖๐ ปี

๘. พระครูอนุกุลวรวิวัฒน์ (สุพจน์ เขมาสโย) เป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๒ จนถึงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมระยะเวลาเป็นเจ้าอาวาส ๓๒ ปี

๙. พระครูอาทรบุญกิจ (บุญรอด สุขเมธ) ป.ธ. ๕ เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน

๖. สิ่งก่อสร้างภายในบริเวณวัดสมัยเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๑)

พระอนุกุลพิทยา (แสง อินทสโร) ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดน้อยนางหงษ์อย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้บูรณะปฏิสังขรณ์และก่อสร้างเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบและจัดเป็นหมวดหมู่ขึ้นทำให้บริเวณวัดกว้างขวางเป็นสัดส่วน ในสมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันปกครองวัดนั้น ท่านได้ก่อสร้างสิ่งต่างๆภายในวัดแทบจะพูดได้ว่าสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดในสมัยของท่านนั่นเองซึ่งสิ่งก่อสร้างต่างๆ เหล่านั้น มีทั้งเสนาสนะสำหรับพระสงฆ์และเสนาสนะสาธารณประโยชน์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้ดูที่ประวัติของท่านในเรื่องเกี่ยวกับสาธารณูปการประเภทถาวรวัตถุ

ที่มา : ประวัติวัดน้อยนางหงษ์ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูอนุกุลพิทยา (แสง อินทสโร) อดีต

เจ้าอาวาสวัดน้อยนางหงษ์ ณ เมรุพิธิวัดน้อยนางหงษ์ วันเสาร์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑.

(๒๕๒๑). (๑๖-๒๒). สมชายการพิมพ์.